

אהרן שבתאי

יונתן הירשפלד

זימה

זימה

יונתן הירשפלד: ציורים

אהרן שבתאי: שירים

יונתן הירשפלד אהרן שבתאי

ז י מ ה

עורך: רון ברטוש

Jonathan Hirschfeld Aharon Shabtai

Lust

Editor: Ron Bartos

עיצוב ועריכה גרפית: יקיר שגב

ניקוד: גופנה

דפוס וכריכה: ע.ר. הדפסות

כל הציורים בסדרה:

שמן, עט כדורי, עיפרון וסופרק על נייר, 28x21 ס"מ, 2014

© 2014, כל הזכויות שמורות למחברים

נדפס בישראל תשע"ה • מסת"ב: 0-2-91891-965-978

הספר רואה אור בסיוע גלריה רוארט, תל אביב

בקובץ הנוכחי נתון מחזור הציורים ז י מ ה מאת יונתן הירשפלד,
לצד מבחר משירתו הארוטית של אהרן שבתאי. פירותיהם
האסורים של שני היוצרים מתיישבים זה לצד זה כשתי מערכות
בלתי תלויות אך בעלות זיקות רבות המעשירות אחת את השנייה.
הציורים והשירים בקובץ שלפנינו פוגשים את היצרים המיניים
ותאוות הגוף ממרחק נגיעה, או מוטב לומר ללא מרחק אלא
בנגיעה של ממש, תוך תרגום המעשה הגופני ללשונן הישירה
של שפות השירה הציור.

רון ברטוש

הוצאת ברטוש

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוך, שרות עם איכות

מירושלם

בני ברק

רח' הח' תל י' הירושלמים, תד"ר 5222 ירושלים 1450
טלפון: 02-5824650 פקס: 5617640

הו

כמו כוכב
היא באה והלכה

הו הרגלים,
הו הידים

הו השער הרך
הו הקו הקפה
בין רך לרך

הו הגב הצנוע
הו הבטן
בצבע בטן

הו אצבעה המדיקת

והעינים העינים

ושני השדים הקטנים
קשהיא מתכופפת –
הו הו הו

הו הו הו

הו התליכה שלה
וקופה וקפופה

הו היא באה
הו היא הלכה

*

אני רוצה רק את גופך
משתמש בו מלפנים, ואז הופך

נתן לעמד על הקפיד
בעקיפין או דרך פיד

העקרון הוא לנצל
את המנשם, המוצק והנוזל

ולמחזרם בתוך ישבן
שהוא תדיר לכל מובן,

לצקת את האת והאני
בבית מלאכה רב כוונני,

בית נתיבות שבו נגש
בית השמוש בבית מקדש

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוך, שרות עם איכות

הירשפלד 2014

כברכה

רח' ההסתדרות 20 ירושלים
טל: 6243973, 02-6244897, פקס: 02-6251219

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוך, שרות עם איכות

הירשפלד 2014

רח' ההסתדרות 20 ירושלים
טל: 6243973, 02-6244897, פקס: 02-6251219

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוך, שרות עם איכות

הירשפלד

הירשפלד

רח' ההסתדרות 20 ירושלים
טל: 6243973, 02-6244897, פקס: 02-6251219

אשתי

כוס של סוסה
יש לאשתי
פטמותיה פרגים
על גבעות שמנת,
הראש מסתחרר
כשהירח שפוף על טבורה
ועל ירכיה.
שתה זין לשון,
לא חלב בקרטון.
שכח את מה ששמעת
על הזקנות.

★

אמרתי "פּוֹתַח"
ולבִּי הִתְחַלְחַל

כִּי
אֲנִי רוֹצֶה לִפְתַּח אוֹתְךָ

וְכָל הָעוֹלָם
הוּא מֵאִין אֶתְּךָ גְּדוֹל

שְׁרִיזוֹן שְׁחוֹר שֶׁל הַשֶּׁטֶן

הַמִּתְחַדֵּשׁ
מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ כְּדַפֵּי סֵפֶר

סֵפֶר הַהִיסְטוֹרִיָּה
תּוֹרַת הַהִסְתַּבְּרוּת, אֶתִיקָה, פֶּטְפוּטֵי עֲתוּנוֹת

כָּךְ שֶׁהַכּוֹס, כֵּן הַכּוֹס
(אֲנִי אוֹמֵר כִּי אֲנִי כּוֹעֵס)

הַכּוֹס שֶׁלְּךָ
צוֹחֵק מִמֶּנִּי

כִּי
הוּא לְבוּשׁ בְּתַבּוּנַת הָעוֹלָם

וְכָל כִּמָּה שֶׁאַחֲפֵשׁ אוֹתוֹ
וְאֶקְרָא לוֹ
כִּמִּי שֶׁאַבֵּד אֶת צִלוֹ וְהֵדוּ

וְאֶקְרָא לוֹ גַּם
בְּשֵׁמוֹת אַחֲרָיִם

וּמֵאִיֶּדֶךָ שׁוֹב:
בּוֹא כּוֹסֵי כּוֹסֵי!

לֹא אֶקְבֵּל אֶלָּא

עוֹד דּוֹקְטוֹרֵט
אוֹ

הַזְמָנָה לְהִרְצוּת

הַכּוֹס יִתְחַבֵּא כָּךְ כְּשֶׁאֵמַר

שֶׁאַהֲבָה הִיא גּוֹף קוֹסְמִי

שֶׁאַהֲבָה זְקוּקָה
לְסֵל מְזוֹנוֹת

לִיבִשֵׁת לְנֵמֶל, לְגַג וּלְרִצְפָּה

לְאֵתוֹס שְׁלֵם
הַצּוֹמֵחַ כְּפֶטְרִיּוֹת מְטַפּוֹרִיּוֹת

וְכָל עוֹד
לֹא אוֹכֵל לִפְתַּח אוֹתְךָ
מְאוּמָּה
לֹא יוֹכֵל לְעַצֵּר אוֹתִי

מלהקפך
לכוכב מתרחב
מתעשר ומתמלא
מתוך קד במרווחים

כוכב מלים
שמתמלא ריקנות;

גבר שבצעם היה יכול
להיות סתם בעל,

ובמקום להתאבד בתוך הלגיון
של הכוס

ולאבד את הכוס מתוך תאנת בצע,

להתכופף ולעשות
כדרך גבריין יהודאין

בפין שנמול כהלכה

לריות תשוקה ואף להקים זרע...

כל הארץ כל הארץ

סוף סוף תצטמצם ותהיה
(כי מותר האדם הצמצום)

גוף של אשה אחת

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוק, שרות עם איכות

הירשפלד

ה ה ר כ ה

רח' הרטום 9 הר-חוצבים, ת.ד. 45222 ירושלים 91450
טלפון: 02-5824650 פקס: 02-5827640

הירושפלד ביטוחים
שרות לטוב חיוק, שרות עם איכות

ב ב ר כ ה

חיים
2014

רח' הרטום 9 הר-חוצבים, תד. 45222 ירושלים 91450
טלפון: 02-5824650 פקס: 02-5827640

חיים

★

אני רוצה לנגע בך

זה יהיה נהדר לנגע במחשבה

ולהנכח בגופניוּתה
(גופניוּת ערבה, עסיסית)

ומאיךך שהבשר האחדותי הזה
(הגוף, שאחדותו אהבתוֹ-אהבתי)

מניה וביה שוב נטרף למחשבות, למלים
לשרשראות ספורים, בעיות

ומאכלס שמים וארץ

ואוחז ביתרים או במושכות

את כל סוסי ההויה

דליים דליים של מלט מרפֶש

באפן זה מחברים לִיאוּשי

ולגן העדן שהוא בית שחיה

והחבור הזה חי
כי עבדה – אנו הולכים בו
הוא מריץ אותנו

והוא הולך בנו ולפנינו

כעמוד אש, כעמודי אש

וגם מזגב מאחור

כך שבורות בורות של חמר

נבלות שאנו פושטים בשוק

מיד מתגייסים כקלגסיים למסע הצלב הארוטי

מחי מחזיק אותם כצבֶת

ואינו מניח להם לבגד

(עם זאת מחי אינו אלא הם ושוב הם)

והם יפליגו למרות כל הועדות האקדמיות

העומדות לשטן בכל דרך

אל הארץ הקדושה

כי זה הכוון – המוכן – של כל המלון

(ומלון לעולם אינו דבר לעצמו, נאוטרלי,

אלא תמיד גוף ומגוף) הוא אומר

שאני רוצה לנגע בך

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוק, שרות עם איכות

2014 לירן

91450 □
02-582

*

זינה, כשאני מרחרח בגבך
גם סוס לא נהנה להרביע כמוני –
לא הסוס הוינאי שראה הנס הקטן,
לא הסוס האפלטוני המיזע במרכבת הנפש,
ואפילו לא הסוס הפינדררי – פרגניקוס,
זה שגם אלת הנצחון, ניקה
נאלצה להראות לו את התחת

*

מאז ראיתי אותך בכגד הים הלכן
(זה היה במוצאי יום כפור 87)
נהפכתי כלי בגוף ובנפש
לזין אחד גדול שגבהו מטר ושמונים
הפונה לכך, אהובתי, שאמר נאלצתי להודקך
זינה, את העמדת אותי
זינה, כל החיים חפיתי לזקפה.
מכאן ואילך אוכל רק למות, אך לא לשבת

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוק, שרות עם איכות

ה ה ר כ ה

14 שער

הירשפלד ביטוחים

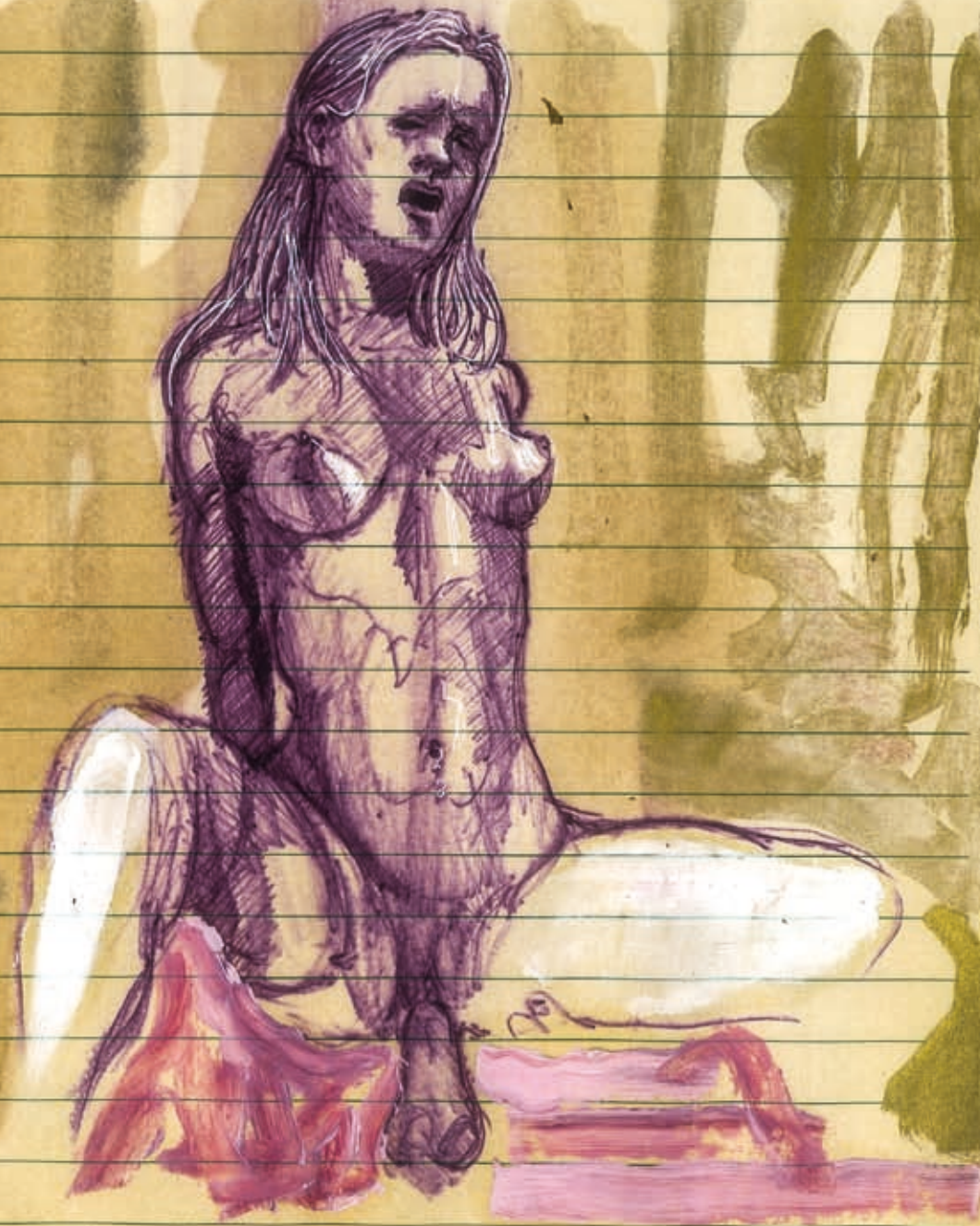
שרות עם חיוק, שרות עם איכות

ה ה ר כ ה

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוק, שרות עם איכות

ה ה ר כ ת

רח' הרטום 9 הר-חוצבים, ת.ד. 45222 ירושלים 91450
טלפון: 02-5824650 פקס: 02-5827640

*

היום מצוי האור
רק מילימטר מתחת לעור

ומבחינת סגנון
עמודי הפרתנון

הם ירכיבו. כי תרבות
היא דגם למחזרות

ואם אין שיש, על כשך
אקדש כל יפי ומוסר.

במקום לנהג כה כבאמצעה
או לשמרך בתור מקצא

תזי הוא לך תקרת אלון
מצחי ומשקפי – גמלון

גפי האחוריים –
עוד שני עמודים דוריים.

שעון על כפיים ואצילות
ארצה כיצד במעלות

אל תוף החדר המצפין
כל משמעות יורד הפין

רגיש כמו מחט על תקליט
ומקשטך בעוד תבליט

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוק, שרות עם אכזבה

ה ה ר כ ה

השנה 4

רח' הרטום 9 הר-הרצבים, תד. 45222 ירושלים 91450
טלפון: 02-5824650 פקס: 02-5827640

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוק, שרות עם אכזבה

רח' הרטום 9
טל. 02-5824650

★

רוֹשֶׁשֶׁת אוֹתִי וְהִכְרַחֵת אוֹתִי
לְרוֹשֶׁשׁ אוֹתְךָ

וּמִכָּאֵן וְאֵילֶךְ עוֹלָם
יִהְיֶה לְמִרְסָה

שֶׁל בְּצַע מִיָּנִי – אָנִי
וְדַאי אֶצְלִיחַ לְפַתּוֹת אוֹתְךָ

אֶתְחַנֵּן
אֲשַׁבֵּיעֶךָ לְחֹשֶׁף פְּטָמָה

אֲדַבֵּר עַל לִבֶּךָ
לְתַת לִי

לְנִשְׁק לְךָ אֶת הַמַּחַת

כִּבֵּר עֲכָשׁוּ אָנִי
מִשְׁנֵה אֶת הָאִידִיאָלִים שְׁלִי

וּבוֹחַר לִי אֱלֹהִים חֲדָשִׁים

(כִּי אֵינִי יוֹצֵא לְעוֹלָם

אֶלָּא כְּדֵי לֹא
לְחֹזֵר –

כְּשֶׁמִּנִּיחַ וּבִיחַ
מִשְׁתַּנְּגִים הָאֶפֶן, הָאֶתוֹס

הַמְקוֹם – שֶׁהוּא מְקוֹם
מְלָה וְגִנְיֹס)
הֵטִי אֶזֶן ד'
וְתִשְׁמָעֵי:
הָאֱלֹהִים מִתְרַגְּזִים

אֵלֶּה הֵן חֲתִיכוֹת
מֵאֲתַנּוּ

וְאֲנַחְנוּ חֲתִיכוֹת קוֹסְמִיּוֹת
וְחֲתִיכוֹת אַחֲרוֹת
וְשׁוֹב אַחֲרוֹת

וְאֵין שֹׁחַר לְחֶרֶטָה
וְאֵין שֹׁחַר לְעֶשֶׂר וְלְעֵנִי – הַכֹּל עֶשֶׂר וְהַכֹּל עֵנִי

כְּמוֹ בַד וְהֵב יֶשֶׁן
נִקְרַע אֱלֹהִים

כְּשֶׁאֲגַע בְּשִׁפְתֵי בַתְּחַת שְׁלֶךָ.

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוק, שרות עם איכות

ב ב ר כ ה

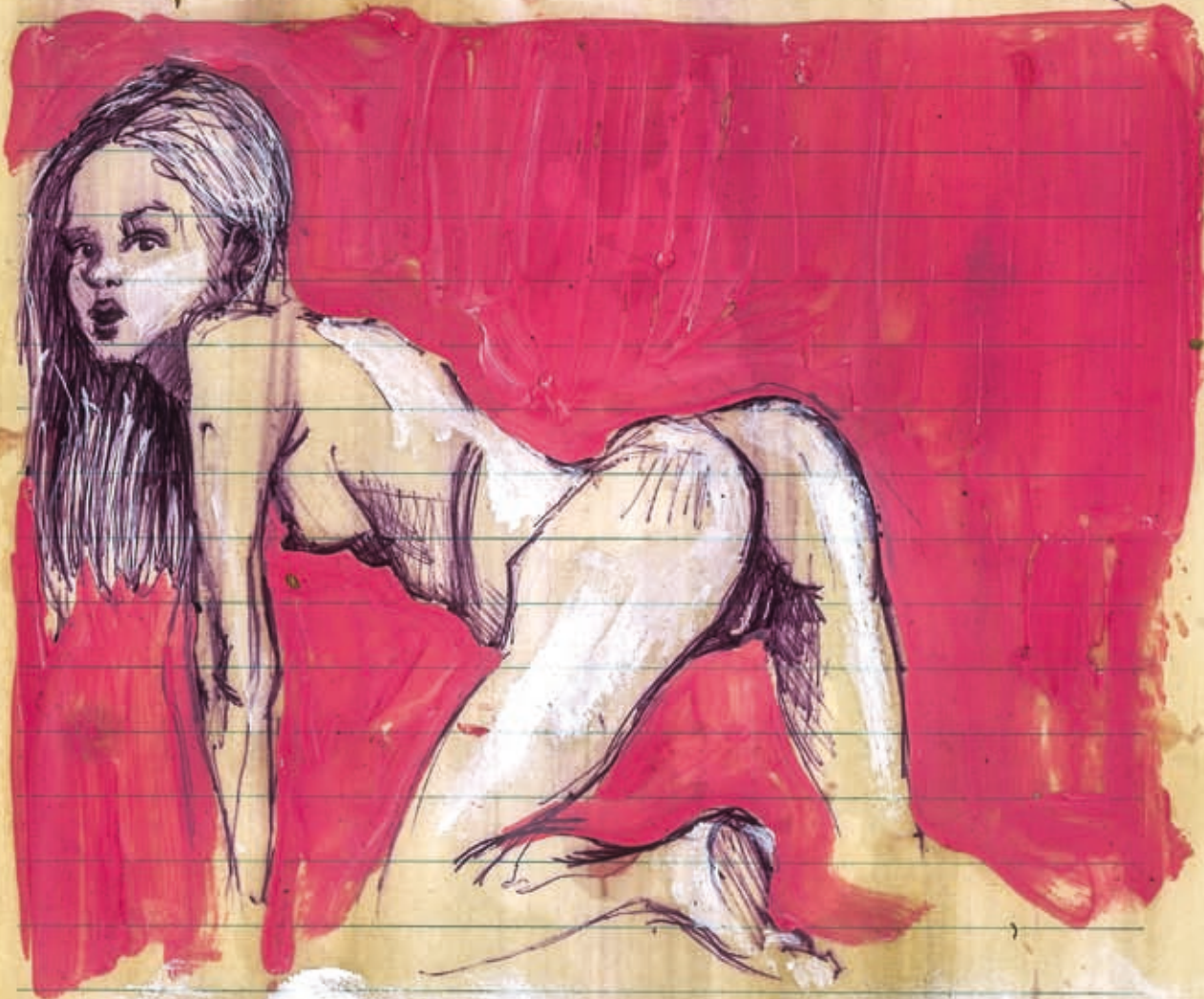
יגאל 2014

רח' הרטום 9 הר-חוצבים, ת.ד. 45222 ירושלים 91450
טלפון: 02-5824650 פקס: 02-5827640

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוך, שרות עם איכות

הרשפלד
2014

הירשפלד

רח' ההסתדרות 20 ירושלים
טל: 6243973, 02-6244897, פקס: 02-6251219

תחת

את כל כך נחמדה
והעיניים מבינות
והידיים טובות
והשפתים מתאימות
אבל אמרתי לך
שאני מחפש תחת
רק תחת גדול
פתוח כמו חלון
והעיניים שלך התענגו
אמרתי שריחי טוב,
ואני דחיתי את הלב,
בטלתי את המלים
כאלו זה מזון לחתול,
לא לב
לא מלים
רק תחת גדול
וממשי
תחת רחב רחב
ופתוח כמו חלון

★

מְכַאֵן וְאֵילָךְ – אָנִי
יֹדֵעַ שְׁאֵילֵל כְּמוֹ כָּלֵב

אֲשֻׁכַּב עַל הַמְחַצְלֵת

(עַל הַגֶּב)
וְאֶלְקֶק לִי אֶת הַזֵּינ

אָנִי בַעֲשָׂה
מִיּוֹם לְיוֹם יוֹתֵר אִידִיּוֹט

מַכְנִיס לְפִה
(ל"לע") כָּל מִינֵי פֶסֶלֶת

כְּדֵי לְפַלֵּט
אֶת שׁוֹשְׁנֵי הַמּוֹזוֹת

הַשְׂתַּמְשֵׁתִי בְּאַהֲבָה

כְּדֵי
לְהַכְנִס עֲמֶק יוֹתֵר לְחָרָא

עֲכָשׁוּ יֵשׁ לִי חֶפֶשׁ
לְהִיּוֹת אֶפֶס, לְהִיּוֹת חֲזִיר

וְלְהִיּוֹת חֲזִיר

כְּדֵי
לְהִיּוֹת לְפִיד שֶׁל אַהֲבָה

וּכְדֵי
שְׂתַפְתַּחִי לִי פֶשֶׁשׁ
אֵין שׁוֹם תִּכְן מַעֲשֵׂי

לְאַהֲבָה הַזֹּאת

וּבְלִי שׁוֹם סָבָה
לְאִיזוֹ טְרוּנְיָה

שׁוֹם מְחַלְקֵת,
אֵין כְּמוֹ שְׂאֵמֵר וִיטְגִנְשֵׁטֵן עַל מָה לְדַבֵּר

לֹא אַהֲבַת אוֹתִי דֵי

כִּי
לֹא הִסְפַּקְתִּי לְחַרְבֵּן לָךְ עַל הָרֵאשׁ

כִּי לֹא הִסְפַּקְתִּי
לְהַרְיֵחַ אֶת הַבִּיצִים שְׁלִי

וְאָנִי מַעֲזוֹ לְמַלְמֵל

שֶׁהַמְשֻׁג אַהֲוָבָה

מְסוּר בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר לְשֻׁבֵט אוֹ לְחֶסֶד

בִּידֵי הַמְשֻׁג רַעֲיָה

(אֲבָל זֹאת

חֲכָמָה שְׂמֵתוֹךְ בְּעֲלֵי הַבַּיִת)

הירשפלד ביטוחים

שרות עם חיוך, שרות עם איכות

ה ה ה ה ה

רח' ההסתדרות 20 ירושלים
טל': 6243973, 02-6244897, פקס': 02-6251219

האש שלי רוצה לשרף
משהו
אבל אני לא רוצה להיות
זין משתן

לגנב פה חבוק,
שם מצייצה

אני משורר
אני גנור ישועי

במסדר הקמור, הנשגב, הקחם
של פינדרוס ואליגרי

אכל גם
של ארכילוכוס

אני מוסיף,
שאם אינכם יודעים,

ידע לתאר איד מפתים בפרוס איזו
אחות קטנה

"תני, תמודה, לזחל
לך מתחת לשער

רק אשחק
לך בדשא"

2014. *Lea*

וְאִישׁ לֹא יָדַע עוֹד
לְסִיִּים כְּמוֹהוּ:

”הַפְּרִשְׁתִּי
אֶת אוֹנֵי הַלֶּכֶן
כְּשֶׁאֶצְבְּעוֹתַי
בְּשִׁעָרָה הַצְּהַב”

אֲזוּ הוּא הָיָה
אוֹמֵר לִי בְּדַרְכּוֹ שְׁלוֹ

”אַהֲרֹן,
אֵי אֶפְשֶׁר לְהַבְדִּיל

בֵּין הַמְּלִים
לְבֵין הַזִּנּוּן!”

כָּבֵד עֲקֹשׂוּ אָנִי
מִשָּׁנָה אֶת הָאִיִּדְיָאֵלִים שְׁלִי
וּבֹתֵר לִי אֵלִים תְּנִישִׁים
אֶהְרֵן שְׁבֵתֵאִי

אלות חדשות: על מחזור ציורי הזימה של יונתן הירשפלד

רון ברטוש

אני שב עשר שנים לאחור אל תחילת יצירתו הבוגרת של יונתן הירשפלד עם סיום לימודיו ב"בצלאל". חיטוט בנבכי שידת המגירות הגדושה ברישומים ובציורים על נייר מגלה סדרת עבודות מושגיות משנת 2004, בהן נרתם מעשה הציור המתומצת לטובת המבע הרעיוני שבבסיסו. באחד הציורים מופיע הכיתוב "דם בזרע", בו נתונות המילים "דם" בצבע אדום ו"זרע" בצבע לבן. נוכח הדם והזרע כמסמנים של נשיות וגבריות, בהתאמה, נטען הציור ביחסי המגדרים ומה שביניהם – הרקע הוורוד – פרי שילובם של האדום והלבן. בציור אחר ניצב כתם לבן במקביל לכתם אדום, כמו היו הם שני עמודים, ותחתם הכיתוב "אמא לבנה, אבא אדום, ילד ורוד", ובציור משלים עם כתובת זוהה מופיע במרכז הנייר כתם מלבני יחיד בצבע ורוד. כאן התחלפו היוצרות: האב הוא אדום והאם לבנה, צבע הדם הפך למרכיב היצרי הזכרי וצבע הזרע למרכיב הנקבי, והומר במשמעויות של טוהר ובתולים. השילוש הקדוש: האב, הבן והאם.

מחזור הציורים הנוכחי של יונתן הירשפלד, זימ, מצויר ברובו על הנייר המשרדי של "הירשפלד ביטוחים", המבטיח לפי הסיסמה "שירות עם חיוך, שירות עם איכות", ומקורו בסוכנות הביטוח של אביו. אני מתעניין בשורש אימוץ הנייר המשרדי כמצע ציורי, ומתחקה אחריו בשיחה עם הירשפלד. הוא נזכר כי בצעירותו היה נוהג להגיע למשרד של אביו עם תום יום הלימודים בבית

הספר, וממתין שם כדי לחזור הביתה. ההמתנה זכורה לו כהרגל קבוע שהכעיס אותו והעיק עליו באותם ימים, והוא מספר כי לשם התמודדות עם המצב היה נוטל לידיו את ניירות המשרד ו"משחית" אותם על ידי ציור. מעשה הציור כפעולת הענשה וגרימת נזק לאב – היצירה כמכשיר לנקמה. יש בפעולה זו של הירשפלד הילד ואחר כך הנער משום חתירה לריבונות על עצמו, זמנו, מיקומו ורצונותיו (דחפיו) במסגרת יחסי הכוחות עם אביו, אך גם לבעלות של היוצר הצעיר על הנייר. כיבוש הדף הריק כתפיסת שליטה במצב – יצירה לכיבוש היצר. שם במשרד באותם ימים של מאבק ילדותי גם התנסח לו קו הרישום ההירשפלידי – הקו של העט הכדורי, קו בארוקי עתיר תנועה, בעל מחויבות למושא התיאור לא פחות מאשר להתפתחות האורגנית הפנימית שלו עצמו. שמהווה יסוד ביצירתו.

והנה, שנים לאחר מכן, משמשים ניירות "הירשפלד ביטוחים" כמצע למחזור ציורי זימה. הציורים שלפנינו מתאפיינים ברישום בעט של אישה הנתונה בתנוחות שונות של פעילות מינית: על הגב במשגל עם גבר, עם

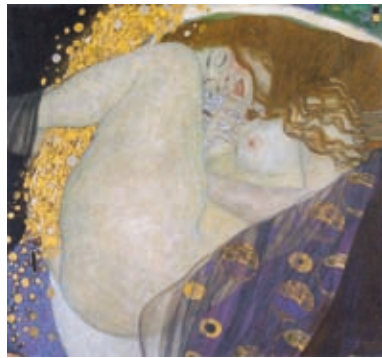
מימין לשמאל

יונתן הירשפלד, דם בזרע, 2004, שמן ועיפרון על נייר, 21x28 ס"מ,
 אוסף האמן; **יונתן הירשפלד, דם בזרע**, 2004, שמן ועיפרון על נייר,
 21x28 ס"מ, אוסף האמן

ידיים קשורות בכניעה למי שמאחוריה, בזיון לסבי מצויד צעצועי מין, בפישוק רגליים ושפתיים, במציצה לגבר או ליקוק אישה, או פשוט בחשיפת גופה לכל מי שחפץ להביט בו, שהרי אמרנו – "שירות עם חיוך". מחזור הבושת שלפנינו מצוי בדיאלקטיקה המיישבת נמוך עם גבוה – גוף עם רוח. בשירתו הארוטית מבטא אהרן שבתאי קונפליקטים מעין אלו אשר מהם נובעת דיאלקטיקת הניגודים. כך למשל יכתוב אודות "בית השמוש בבית מקדש" ועל "גן עדן שהוא בית שחיר" כאחדות הקודש והחול; יתאר את "עמודי הפרתנון" ויקבע "הם ירכיך" כאחדות התרבות והתאוואה; יתהה כי "זה יהיה נהדר לנגע במחשבה / ולהוכח בגופניותה" כאחדות הרוח והגוף; ויסכם באחד משיריו תוך פניה אל עצמו "אהרן / אי אפשר להבדיל / בין המלים / לבין הזין!" כמעשה האחדה בין חומר היצירה האמנותית ובין איבר המין כמייצג הליבידו.

אם נבקש הקבלה לאותה פניה בשירו של שבתאי נמצא כי הירשפלד נקט אף הוא בפניה העצמית בעצם נטילת הדפים החתומים מראש בכותרת המשרדית "הירשפלד", אך חשובה מכך היא הפעלת אמצעים המבטאים את רעיון "אי היכולת להבדיל בין המלים לבין הזין". חוסר היכולת להבחין בין ה"מילה" לבין ה"זין", כלומר בין חומר היצירה לבין איבר המין, משמעו יחסי זהות בין האמנות והליבידו, בין היצירה והיצר. זהו רגע ההשגבה של הדחפים המיניים. המודל הפרוידיאני מלמדנו, בקצרה, כי האגו (אני) שואף לאיזון מול צרכי המציאות תוך ויסות האיד (סתמי) – ליבת היצרים של הליבידו, והסופר-אגו (אני עליון) – המוקד המוסרי שמטרתו להציב את אמות המידה ההתנהגותיות האידאליות על פני סיפוק הצרכים האישיים. במסגרת מערכת זו יצירתו של אמן היא למעשה כלי להחצנת דחפיו המיניים אותם הוא אינו יכול לממש, ותהליך היצירה אינו אלא השגבתם של יצרים אלו אל התרבות.

רישום העט ברבורים מזדווגים של הירשפלד משנת 2006 הוא ביטוי לרעיון זה: דחף ליבידינלי אישי השואף לפורקן על פי עיקרון העונג מוצא ביטוי בתיאור שני עופות מזדווגים. זהו מעטה תרבותי שמרומם את היצר הגופני הנמוך אל דרגת אמנות, וזוכה להנות משני העולמות. הנה למשל, עוד מעלה הרישום על הדעת את הקשר למסורת האמנותית בנושא לְךָ והברבור – אשתו של מלך ספרטה אותה פיתה זאוס, לפי העלילה המיתולוגית, כשהופיע בדמות ברבור. הנושא שימש פעמים רבות כעלה תאנה מיתולוגי לביטויים נועזים מצד האמנים, כדוגמת תיאור משגל האישה-חיה הישיר מאת אמן הרנסנס המאוחר

חשובים כגון יוסף זריצקי, משה קופפרמן ויגאל תומרקין, והרשימה חלקית?² יצירתו של הירשפלד פועלת אפוא תמיד לאורם של נרטיבים גדולים, שאלות הרואיות וגיבוריהם של אלו, אך לא כאן. במחזור הציורים זימה לא נאתר את ונוס או דלילה ולא נימפות שעצם קיומן הנעלה היה מעניק להן אמתלה להימצאות בעירום או ביחסים מיניים, אלא "אלות חדשות" – הנערה הרגילה, הצעירה שאינה בעלת כל תפקיד רם, השכנה ממול. בציורים שלפנינו מסיר הירשפלד את עלה התאנה התרבותי המשגיב מעל איבריהן של הנערות וממיר ביטויים מיניים המסמלים פריון, חן, חסד, הרמוניה אנטומית או אינטימיות בפריצות ארצית ישירה וחסרת רסן. ברם, המרכיב התרבותי לא נזנח, אלא עבר תמורה לכדי מימוש בצורה אחרת שהיא צורה אקטיבית אך נחבאת אל הכלים נוכח מופע היצרים. הנשים הפרועות ממלאות אפוא תפקיד סביל, על כן נשאל ונענה: מהו היסוד הפעיל במחזור הציורים זימה? האמנות. נשוב אל רעיון אחדות האמנות והליבידו כדי להסביר זאת. לאור הרעיון הפרוידיאני של השגבת הדחפים המיניים דרך האמנות מנסח שבתאי בשירו את המשוואה בין המילה והזין – יסוד השירה ואיבר המין.³

הירשפלד מאשר בציוריו את המשוואה הזו ובכך טוען את כתם הצבע, היסוד הציורי, בכוח הגברא הפעיל. המיתולוגיה היוונית מספרת על דנאה, בתו של אקריסיוס מלך ארגוס שעתידי היה להירצח על ידי בנה, ולכן ננעלה על ידו במגדל. זאוס שחשק בה הגיע אליה בצורת גשם זהב, עיבר אותה, וכך נולד פרסאוס. לאורך תולדותיה ידעה האמנות לעשות גם מסיפור זה מטעמים,

מימין לשמאל

יונתן הירשפלד, ברבורים מזדווגים, 2006, עט על נייר, 35x25 ס"מ; אוסף האמן; **פרנסואה בוש** [מיוחס], **לדה והברבור**, סביב 1740, שמן על בד, מידות לא ידועות, אוסף פרטי; **יונתן הירשפלד, פסיפאה**, 2011, שמן על בד, 200x160 ס"מ, אוסף האמן; **גוסטב קלימט, דנאה**, 1907, שמן ועלי זהב על בד, 83x77 ס"מ, גלריה וורטל, וינה

והמנייריזם פאולו ורונוזה, ציורו הארוטי של צייר הרוקוקו פרנסואה בוש, או התיאור המיני האלים בציורו של אוטו דיקס, מחשובי "האובייקטיביות החדשה". יחסי אישה-חיה בדיאלקטיקת מין-מיתוס מצאו גם הם ביטוי בציור פסיפאה מאת הירשפלד, בו נתונה פסיפאה (בתו של אל השמש הליוס ואשתו של מינוס מלך כרתים), מי שקוללה על ידי פוסידון אל הים בזואופיליה (משיכה מינית לבעלי חיים), בעת משגל עם הפר הלבן הרוכן מעליה. העלילה תלתה את יכולתה לממש את תשוקתה במעשה אמנות או אומנות – תיבת עץ בדמות פרה שבנה לה הממציא הגאון דדלוס. ובכן, מבע מיני קיצוני באמתלה מיתולוגית נעלה.

יצירתו של הירשפלד מאוכלסת לאורכה בדמויות רבות משמעות ובריות רמות מעלה: גיבורי המיתולוגיה היוונית (אורפאוס, אכילס, אפולו, מדוזה) או המיתולוגיה הגרמנית (זיגפריד), התנ"ך (שמשון, איזבל, יונה), הוגי דעות (מרטין בובר, וויליאם ג'יימס) ואפילו גיבורי-על (איש הברזל). לצד אלו ישולבו בציוריו התייחסויות לרבי אמנים כיאן ואן אייק, פיטר פאול רובנס, רמברנדט, קרוואג'ו, ואמנים מקומיים

אך נסתפק בהתבוננות קצרה בציורו של גוסטב קלימט (1907) בו מתגרה דנאה החושנית מערנותו של זרם ציורי מוזהב בין רגליה. היסוד הציורי (הכתם, הצבע) כמקור מיני פעיל. הביטוי כעת בציורי זימה של הירשפלד וראו כיצד חודר כתם ורוד אל האישה באחד הציורים, וכיצד בציור אחר היא מענגת בשפתיה את כתם הזהב – זיון של אישה וכתם ציורי. בציורים אחרים תופסים הזהב והוורוד תפקידים אחרים, אך ראו את תצורתם המותזת על הנייר – הכתם כפרי הליבידו – שפיכתו של הצייר על פני יצירתו – אחדות היצירה והיצר.

בספרו אמנות מינורית אודות האמנות הישראלית הצעירה בשנות האלפיים אפיין גדעון עפרת כי זו "לא אמנות של זקפה, כי אם אמנות של איבר מכווץ ומדולדל"⁴. ובכן, בסדרת הציורים זימה דומה כי יונתן הירשפלד עונה לטענה זו בתשובה איתנה – האמנות היא זקפה.

הערות ¹ כל הציטוטים מתוך מבחר שיריו של שבתאי המופיעים בספר זה.

² אודות גיבורי יצירתו של הירשפלד ראו: גדעון עפרת, "קינת ההיכלות", כתם ריק מדם – יונתן הירשפלד: עבודות 2006-2008, גלריה חנינא, תל אביב, 2008; גדעון עפרת, "על חורבות המזבח", יונתן הירשפלד: הוא שרצה להיות אל והיה לחיה, המוזיאון לאמנות ישראלית, רמת גן; רון ברטוש, "השיבה אל צופה, שוב", יונתן הירשפלד: על הארץ, משכנות שאננים, ירושלים, 2013.

³ אני מבקש לציין משמעות נוספת לשימוש ב"מילה". ה"מילה" אינה רק יחידת השפה הבסיסית – המילה הכתובה או המדוברת, אלא יכולה להיות גם במובן "ברית מילה" – פעולת חיתוך העורלה מאיבר מינו של גבר. אי היכולת להבחין בין המילה לבין הזין, כפי שניסח זאת שבתאי בשירו, משמעה גם חרדת הסירוס במסגרת מאבקי הבן והאב. במחזור ציורים זה תפקידו של הגבר מוצנע, הוא קיים רק לעתים ובאופן מרומז, אך כל העת נותר נוכח במרחב השפה – ב"מילה" – "הירשפלד ביטוחים".

⁴ גדעון עפרת, "אמנות מינורית", אמנות מינורית, הוצאת אמנות ישראל, ירושלים, 2010, עמ' 72.

